

PAGINA 3

'Rico kookt wekelijks voor honderd gezinnen'

PAGINA 5

Welke politicus maakt ons verliefd?

PAGINA 8

'Ik ben hier alleen én ook weer niet'

VERDER: Leven met de longen van een ander ■ Ik trek mijn bonte jas met bellen aan ■ Creatieve tips voor de veertigdagentijd ■ Vriendschap in lockdown

Schilderswijk-jongeren helpen overheid een handje

'Broer, laat je testen en was je handen'

Acteur Redouan: 'We hebben complimenten gekregen van jongens uit de buurt die nu meer beseffen dat zij anderen kunnen besmetten.' V.l.n.r.: Redouan, Achraf en Amir.

Een groep jongeren uit de Schilderswijk merkte dat de bestaande coronavorlichting van de overheid niet genoeg aansloot bij leeftijdsgenoten. Ze maakten een filmpje. Hun filmpje komt wél aan – en kan behoorlijk confronterend zijn.

Het initiatief voor het filmpje kwam van wijkbewoner Amir Icar. Hij constateerde dat jongeren zich niet altijd aan de coronamaatregelen houden, maar ook dat de bestaande voorlichting van de overheid niet gericht is op hun leefwereld. Hij zocht naar een medium om de boodschap op een pakkende manier over te brengen. Hij dacht dat een korte film goed zou kunnen werken en ging met zijn plan naar het Stagehuis, waar hij groen licht en medewerking kreeg. Er werden wijkbewoners gezocht als acteur, er kwam geld van de gemeente voor een cameraman en binnen een week ging er een film van drie minuten online. Het initiatief van Amir en de realisatie ervan past volledig binnen de werkwijze van het Stagehuis. Het

uitgangspunt is dat ideeën voor projecten door de wijkbewoners zelf worden aangedragen. Hierdoor sluiten de activiteiten aan bij de behoeften en wensen van de doelgroep zelf. Het Stagehuis is een zelfstandig burgerinitiatief, dat gelieerd is aan kerkenorganisatie Stek. De acteurs in het filmpje zijn Redouan Lamkadam, Achraf Abba (Stagehuis), Amir Icar en Achmed Belarbi.

Waarom was dit filmpje nodig?

Amir: 'Ik zag veel jongeren bij elkaar komen, zonder zich aan de maatregelen te houden. Ik vond het vooral frustrerend om te zien dat ze geen rekening hielden met hun eigen ouders en grootouders. Mijn moeder is over de zestig, ik probeer zelf zo veilig mogelijk met haar om te gaan. Er zijn zoveel

jongeren die niet inzien wat het virus kan veroorzaken. Dit filmpje is bedoeld als een wake-upcall.'

'Veel jonge mensen hebben het idee zelf immuun te zijn'

Redouan: 'Een film spreekt aan, vooral doordat we allemaal bekenden uit de buurt zijn. Anderen vinden dat leuk. We worden nu op straat herkend en zijn een soort rolmodel geworden.'

Achraf: 'We vonden het een goed idee en waren zelf ook verbaasd hoe snel het allemaal ging, maar zo werken we graag vanuit het Stagehuis: gelijk erop

inspelen, niet te lang wachten. Er zijn altijd kansen en die moet je benutten.'

Het filmpje is goed bekeken, het is inmiddels opgenomen in het Gemeentearchief én in de database van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Jullie hebben zelfs de burgemeester op bezoek gekregen, die vol lof was. Wat voor reacties hebben jullie verder gekregen?

Achraf: 'Vanaf de eerste dag dat het viraal ging, liep het storm met reacties, over het algemeen hele toffe. Sommige mensen reageerden verdrietig, omdat ze familieleden hebben verloren en het filmpje confronterend vonden. Maar ze vonden het wel supergoed dat we dit hebben gedaan omdat zo'n boodschap er nog niet was. Natuurlijk heb je ook een aantal reacties dat corona niet bestaat of dat er

bij het testen een chip wordt ingebracht waarmee je te volgen bent.'

Redouan: 'Het gaat ons erom dat er een virus is waaraan mensen sterven. Of je het nu wel of niet gelooft, er gaan mensen aan dood, dus houd rekening met elkaar.'

Hoe hebben jullie het risico van besmetting aangekaart?

Achraf: 'Door een opa in beeld te brengen die besmet raakt door zijn kleinzoon die de maatregelen niet in acht neemt. Dat spreekt aan. Deze 'opa' is in de wijk maatschappelijk actief; hij is een buurtvader voor ons en betrokken bij de jonge gasten hier. Hij wilde direct meedoen.'

Hebben jullie het idee dat het filmpje het bedoelde effect heeft gehad?

Achraf: 'Er is zeker meer bewustwording gekomen. Jongeren hebben vaak het idee dat ze zelf immuun zijn, maar

'Natuurlijk krijg je ook reacties dat corona niet bestaat'

door de film is er nu meer bewustzijn dat ze wel anderen kunnen besmetten. Ik vind het heel tof om terug te horen dat we een bijdrage hebben kunnen leveren aan gedragsverandering.'

Amir: 'We willen nu vaker met dit soort filmpjes maatschappelijke kwesties aankaarten. Nu was het corona, maar het kan ook gaan over schulden of verleidingen.'

Wat heeft het jullie persoonlijk gebracht?

Redouan: 'Ik heb veel complimenten gekregen, ook van jongens uit de buurt die nu meer beseffen dat zij anderen kunnen besmetten. Ik vind het heel mooi dat ik daaraan heb bijgedragen.'

Amir: 'Voor mij was het de voldoening. Ik wil graag iets betekenen voor jongeren en ben blij dat deze mogelijkheid er was.'

Achraf: 'De waardering die we hebben gekregen is heel mooi, maar waar het mij vooral om gaat is die bewustwording. Als je dan terugkrijgt: "Oké, ik ben door jullie filmpje toch anders gaan kijken," hoe mooi is dat?'

JOLLY VAN DER VELDEN

HET FILMPJE IS TE ZIEN OP [YOUTUBE/GF9LYG3UHUM](https://youtu.be/GF9LYG3UHUM)

Bezinning voor de veertigdagentijd

Het jaar is roerig begonnen. In Nederland viel het kabinet. De toeslagenaffaire heeft duizenden beschadigd. Overzee wakkerde Donald Trump geweld aan, met doden tot gevolg.

Het opmerkelijke van deze gebeurtenissen is dat geen beleidsdrager het woord 'schuld' in de mond wil nemen,

maar (hoogstens) over medeverantwoordelijkheid rept. Wat is het verschil tussen die twee begrippen? Is er wel een verschil?

Het verhaal gaat dat de piloot die de bom op Hiroshima gooide, pas enige rust vond nadat een medemens hem jaren later zei: 'Ja, je hebt schuld.'

Aswoensdag markeert op 17 februari het begin van de veertigdagentijd; een periode van bezinning en reflectie. Misschien moeten we die tijd benutten om ons te bezinnen op de vraag welke schuld we met ons meedragen. Ons hoofd buigen voor de ander/Ander, in het reine met onszelf en de ander/Ander komen.

GREET KAPPERS

De plant buigt onder de last van sneeuw.

Leven dankzij orgaandonatie:

‘Het mooiste geschenk dat je iemand kunt geven’

Ademen met de longen van een ander. Aanvankelijk wilde Thea van Leeuwen er niets van weten, maar inmiddels is ze al vijftientig jaar blij dat ze haar bezwaren aan de kant heeft gezet. ‘Ieder jaar laat ik een mis uit dankbaarheid opdragen.’

Vijftientig jaar geleden kreeg Thea van Leeuwen een longtransplantatie. Dat ging niet zonder slag of stoot, want in eerste instantie wilde ze daar niets van weten: ‘Kon ik het emotioneel wel aan om met de longen van een ander mens in mijn lichaam rond te lopen? Ook vond ik de gedachte verschrikkelijk dat ik verder zou leven dankzij het sterven van een ander. Artsen die mij vroegen: “Zou je toch niet overwegen om ...” kregen het antwoord: “Ja, maar er is wel een familie met veel verdriet om het verlies van een dierbare.” Dat gevecht heeft zeven jaar geduurd. Uiteindelijk ben ik overstag gegaan omdat ik me realiseerde dat je lichaam een omhulsel is dat afsterft, maar dat je ziel na de dood voortleeft. Zoals een predikant het

eens zei: “Je organen doneren is het mooiste geschenk dat je een ander mens kunt geven.” Ik kreeg twee longen.’

Angstdromen

Thea leeft al vijftientig jaar met getransplanteerde longen. Dat is bijzonder, want op dit moment is de gemiddelde overlevingstijd na een longtransplantatie twaalf jaar. Het betekent echter niet dat ze onbezorgd door

‘Geweldige ervaring aan de vloedlijn’

het leven gaat, want ze slikt dagelijks medicijnen die afstoting van de longen moeten tegengaan. Daardoor is haar weerstand laag, functioneren haar nieren slecht en is ze heel vatbaar voor virussen. Maar ze klaagt er niet over. Ze vertelt over haar weken in het ziekenhuis: ‘In twee dagen ben ik drie keer geopereerd, want er was een lek en ik had bloedingen. Ik heb drie maanden in het ziekenhuis in Groningen gelegen, waarvan een maand op de intensive care aan de beademing. Ik werd in slaap gehouden, net als veel coronapatiënten nu. Dat was een rare periode met angstdromen en hallucinaties. Toen ik weer bijkwam, heb ik alles opnieuw moeten leren: slikken, lopen, eten, praten.’

Verse zeelucht

‘Elk jaar op 15 augustus, de datum van de operatie, sta ik erbij stil. Ik laat dan

Thea van Leeuwen: ‘Ik zal nooit vergeten dat ik met mijn zus voor het eerst weer op de boulevard stond en de zeelucht rook.’

een mis uit dankbaarheid opdragen en denk dan ook aan de nabestaanden van de persoon wiens longen ik heb gekregen. Ik zal nooit vergeten dat ik met mijn zus voor het eerst weer op de boulevard stond en de zeelucht rook. Als je lang met een zuurstofslang in je neus hebt rondgelopen, is het een geweldige ervaring om de verse zeelucht te ruiken. Of de eerste keer dat ik aan de vloedlijn kon staan – dankzij het feit dat het gevoren had en het mulle zand zo hard was geworden dat ik er makkelijk overheen kon lopen. Dat was een geweldige overwinning. Ondanks mijn beperkingen ben ik een tevreden mens.’

Nadat Thea weer mobiel was geworden, deed zij in de voetsporen van haar moeder vrijwilligerswerk bij de Zonnebloem. Ook is zij sinds jaar en dag de voortrekker van de diaconie bij

de rooms-katholieke Antonius Abt-gemeenschap in Scheveningen. Daarnaast geeft zij voor de Nederlandse Transplantatie Stichting voorlichting over orgaandonatie, onder andere op scholen en in kerken. Ze heeft gemengde gevoelens bij de wijziging in de Donorwet, die vorig jaar inging. Die bepaalt dat je donor bent tenzij je aangeeft dat niet te willen. ‘Het is erg dat het op deze manier moet, met dwang van de overheid. Daar komt nog bij dat de maatregel niet waterdicht is. Als iemand te kennen heeft gegeven donor te willen zijn en plotse-ling overlijdt, kunnen de nabestaanden er alsnog bezwaar tegen aantekenen en kan het teruggedraaid worden.’

Er zijn ook mensen die vanuit hun geloofsovertuiging geen organen willen

doneren. Thea: ‘Ik respecteer dat. Iedereen is vrij om hierin een eigen keuze te maken. Het gaat mij erom dat je nadenkt of je je organen wilt doneren

‘Erg dat er overheidsdwang bij nodig is’

na je dood en dat je laat registreren wat je zelf wilt. Je maakt het voor je nabestaanden een stuk moeilijker als zij na jouw dood worden geconfronteerd met de vraag naar orgaandonatie. In het verdriet van dat moment houden nabestaanden donatie dan soms tegen. Achteraf kunnen zij daar spijt van hebben.’

GREET KAPPERS

Wachlijsten worden langer

Er is een toename van mensen die op een wachtlijst voor orgaandonatie staan: van 918 in 2015 naar 1271 in 2019. In 2019 vonden 1293 transplantaties plaats. Het overgrote deel van de transplantaties betreft nieren (951). In 2019 stonden er 172 mensen op de wachtlijst voor een longtransplantatie en 831 voor een niertransplantatie. Bij de wachtlijstaantallen gaat het alleen om mensen die een dergelijke operatie naar verwachting ook aankunnen. (Bron: transplantatiestichting.nl)

VRIENDSCHAP IN LOCKDOWN

‘Besteed ik wel voldoende tijd aan mensen om mij heen?’

Mirjam: ‘In tijden van lockdown is contact hebben met familie en vrienden zeer belangrijk. Als je alleen woont, zoals ik, zijn die korte of wat langere contacten plezierig, al was het maar om te delen wat er allemaal niet meer kan, maar vooral ook om te delen wat wel mogelijk is. Zoals samen genieten van een wandeling, van mooie muziek, van samen eten. Dat soort activiteiten maakt me blij en geeft me energie. In het leven word je meermalen teleurgesteld, dat is onontkoombaar. Als mensen weinig van zich laten horen of wanneer contacten oppervlakkig zijn of tussendoor in haast gepland, kun je je teleurgesteld voelen. Het is dan goed om je af te vragen hoe je zelf bij de ander overkomt: ben ik wel uitnodigend? Besteed ik wel voldoende tijd aan de mensen om mij heen? Of ben ook ik vooral druk met mijn eigen sores? Ik besef dat ik bedeed ben met een netwerk van fijne mensen. Ik vind het vanzelfsprekend om al die bekenden te koesteren en lief te hebben; ze zijn me dierbaar. Ik tel mijn zegeningen, ben dankbaar voor wat er wel is.’

VRIENDSCHAP IN LOCKDOWN

‘Vrienden stellen diepere vragen’

Eef: ‘Vriendschap vind ik het belangrijkste wat er is. Vrienden verplaatsen zich in jou en leven mee, stellen diepere vragen dan oppervlakkig ‘hoe het gaat’ en ze bieden hulp aan. Ze laten blijken dat jij belangrijk voor ze bent. Teleurgesteld in vriendschap ben ik zelden tot nooit. Je kunt met een vriend van mening verschillen, maar de worsteling om te proberen tot elkaar te komen geeft de oprechte intentie aan, al is het geen garantie dat je er ook uitkomt.’

Migrantkerken brengen orgaandonatie ter sprake

‘Wat je ook kiest, het doet geen afbreuk aan je geloof’

‘Botst het met mijn geloof om mijn organen te doneren?’ Pastor Nelson Lacroes geeft voorlichting binnen migrantkerken over orgaandonatie. ‘Veel migranten kunnen het nieuws op radio en tv hierover niet goed volgen.’

Pastor Nelson Lacroes is op vrijwillige basis voorganger bij de evangelische kerkgemeenschap Al Abrigo del Altísimo, wat Spaans is voor ‘in de schuilplaats des Allerhoogsten’, naar Psalm 91. Hij geeft in zijn kerk en op andere plekken in Den Haag voorlichting aan migranten(kerken) over orgaandonatie.

Lacroes: ‘Het probleem is dat de meeste leden van de gemeenschap het nieuws op tv en de radio niet kunnen volgen. Ik heb de taak op me genomen om hen te informeren over wat het betekent om je organen te doneren na je dood. Men vraagt zich af of dat botst met het geloof. Sommigen zeggen dat het wel

mag, anderen vinden van niet. De een baseert zijn mening op een bijbeltekst uit I Thessalonicenzen (5: 23), dat je je lichaam onberispelijk moet bewaren tot de wederkomst van Christus. De ander baseert zijn mening op Romeinen 12: 1, dat je je lichaam mag wijden als levend offer. Dan is donatie een daad van naastenliefde. Mijn standpunt is dat het ieders persoonlijke keuze is. Wat je ook kiest, het doet geen afbreuk aan je geloof.’

Doorschuiven

Er is nog een derde optie, namelijk geen keuze maken. Lacroes: ‘Ik houd mensen dan voor dat ze de verantwoordelijkheid daarmee doorschuiven naar hun nabestaanden. Ik zeg ook altijd dat ze er met hun familieleden over moeten praten. Want als je geen keuze maakt en het komt neer op je nabestaanden, dan kan dat in de familie onenigheid geven. Probleem is wel vaak dat de familie ver weg woont – de leden van onze gemeenschap komen uit de Antillen, Aruba en Midden- en Zuid-Amerika.

Sommige leden zijn zonder familie in Nederland en ik vrees dat de vraag in geval van overlijden aan mij als pastor gesteld kan gaan worden.’ Twijfelaars heeft Lacroes voorgehouden dat ze kunnen invullen hoe ze er nu in staan, en dat ze hun keuze

‘Twijfelaars kunnen hun keuze later altijd nog wijzigen’

later alsnog kunnen wijzigen. Er is wel enige argwaan ten opzichte van de overheid. Op de vraag of dat te maken heeft met het land van herkomst, antwoordt Lacroes lachend: ‘Dat denk ik niet, argwaan tegenover de overheid is in de hele samenleving wel te vinden.’

GREET KAPPERS

Nelson Lacroes.

Van zand tot veen, Moerwijk tot Benoordenhout: overal in Den Haag nemen stadsgenoten het voor elkaar op in coronatijd. Twee bijzondere voorbeelden staan op deze pagina. Meer goed nieuws? Deel het met de redactie, redactie@kerkindenhaag.nl.

Buurtpastor Bettelies houdt geloof levend

Aanstekelijk liefdesvirus in Moerwijk

De vrijwilligers van Geloven in Moerwijk gaan met hun buurtpastor onvermoeid door met het verlenen van noodhulp en geestelijke bijstand. 'Het evangelie, dat brengen we aan elkaar.'

Het is hier hard werken om gelukkig te zijn, vooral in coronatijd. Maar we doen het samen, dat scheelt een hoop.' Aan het woord is Bettelies Westerbeek, buurtpastor van Geloven in Moerwijk. Geen geloofsgemeenschap in de traditionele zin van het woord, want als Westerbeek het over 'wij' en 'ons' heeft, mikt ze op de halve populatie van dit verarmde stadsdeel. Moslims, hindoes, mensen die zich godverlaten voelen, en ja, ook christenen. 'Het evangelie, dat brengen we aan elkaar. Met noodhulp en geestelijke bijstand.' Westerbeek is de spin in een groot web van vrijwilligers, die hiervoor allerlei activiteiten opzetten. Ook tijdens de lockdown.

'Mensen gaan niet te voet naar Bronovo voor een coronatest'

Zo is het gebouw van de Marcuskerk uitdeelpunt van de voedselbank. Anders dan bij reguliere uitgiftepunten, krijgen hier ook de wijkbewoners eten mee die daar officieel geen recht op hebben. Bijvoorbeeld omdat ze net een euro te veel verdienen of zonder verblijfspapieren zitten. Ook de nieuwe weggeefwinkel is een 'redder in nood'. Westerbeek: 'Het is mooi om te zien dat mensen niet alleen naar de voedselbank of winkel komen om te halen, maar vooral ook om te brengen. De coronacrisis heeft ons vrijgeviger

gemaakt. Een antikraakvereniging gaf ons een winkelpand cadeau, dat we meteen konden vullen met gratis spullen van een noodlijdende webshop. Júst Moerwijkers die het krap hebben, komen hier hun huisraad brengen. Echt niet omdat ze nu hun huis opgeruimd hebben. Het is voor hen van levensbelang om iets van zichzelf weg te geven. Generous zijn geeft een rijk gevoel.' De missionaire club HECHT uit Leidschenveen-Ypenburg zorgde voor tientallen kerstpakketten, die ze met Geloven in Moerwijk rondbracht.

Eigen risico

Westerbeek signaleert geestelijke nood als het gaat om rouwverwerking: 'Veel mensen die al langer geleden dierbaren verloren hebben, vinden nu pas innerlijke ruimte om die verliezen een plek te geven.' Even verstikkend, merkt de buurtpastor, blijken gevoelens van wantrouwen, angst en woede ten opzichte van de overheid. 'Veel wijkbewoners voelen zich constant genaaid door het rijk of de gemeente. Je moest eens weten hoeveel ouders voor fraudeur worden aangezien door ambtenaren, alleen maar omdat ze vragen hun sociale grondrechten te respecteren. Een uitkering, toeslag, een gezonde woning. Dat blijven rechten!' Westerbeek is geëmotioneerd.

Als de overheid jou niet vertrouwt, waarom zou jij de overheid dan wel geloven? 'Ik begrijp daarom wel waarom veel wijkbewoners zich identificeren met actiegroep Viruswaarheid', zegt

Links: Bettelies. Rechts: RICO. BEELDONTWERP: PIETER VAN SCHOUWENBURG

ze. Veel wijkbewoners wilden zich om deze en andere redenen aanvankelijk niet laten testen. 'Er was angst dat de kosten voor een test van het eigen risico afgetrokken zouden worden. En de testlocaties waren ver weg. Je gaat niet te voet naar Bronovo als je niet met

openbaar vervoer wilt reizen en zelf geen vervoer hebt.' Westerbeek heeft het Rode Kruis bereid gevonden om de Marcuskerk als testlocatie in te richten. Er is nu meer aanloop. Het aantal betrokkenen bij Geloven in Moerwijk vermenigvuldigt zich sneller

dan het virus. Zo is er een groeiend aantal digitale huiskerken. 'Een contactmoment tussen tien mensen. Om lief en leed te delen, een kaarsje te branden. Het leven te verlichten, dus.' Ook de zondagse vieringen in de Marcuskerk – 'We nemen de coronamaatregelen goed in acht hoor' – zijn bij steeds meer wijkbewoners in trek. 'Daar hebben we de liturgie een beetje op aangepast. Nu is er meer ruimte om persoonlijke verhalen in te brengen. Maar het delen van het goede nieuws blijft centraal staan, want dat hebben we nodig.'

'We hebben iemand als Omid nodig. Tien jaar lang geloofde de overheid niet in de oprechtheid van zijn christelijke geloofsovertuiging, waardoor hij al die jaren vreedse uitgezet en vervolgd te worden. Van hem leren we moed en hoop. We hebben Rico nodig. Hij heeft het geflikt om al een jaar lang "sober" te leven, zo alcoholverslaafd als-ie ooit was. Tweemaal per week kookt hij voor honderd gezinnen. Hij leert ons zelfbeheersing. En hoop. We hebben de mensen van Duurzaam Den Haag nodig, die ons vier uur per week om niet helpen met, onder andere, fondsaanvragen. Zij gaven vertrouwen. En ook hoop. Al die mensen, en nog vele anderen, creëren van die momenten waarin je God ervaart, dat aanstekelijke liefdesvirus. Dus geloven in Moerwijk, dat blijven we.'

ROBERT REIJNS

Lockdown brengt jongeren op de crossfiets

Rode rozen voor Benoordenhout

Vanuit de Mobarak Moskee in Benoordenhout fietsen jong en oud af en aan om bij stadsgenoten boodschappen, maaltijden en soms ook noodgeld af te leveren.

Twitter, een 'manische meningenmachine' voor complotten? Gelukkig gebruikt menig Hagenaar het platform om goed nieuws door te geven. Zomaar een greep: 'Vandaag samen met de christelijke studenten van Navigators rozen en

'Kerk en moskee mogen wel meer samen optrekken'

wenskaarten bezorgd bij een verzorgingshuis van @FlorenceZorg om de ouders een hart onder de riem te steken. Fijne #feestdagen en een veilig en gezegend 2021!' Of: 'Gisteren hebben wij wederom 50+ maaltijden gedoneerd aan het @Legerdesheils in Den Haag. Vanavond is onze hulpactie te zien op NPO1 bij Kassa.' Afzender: de 'Moslimjongeren Den Haag'. Een van hen is Kashif Akmal, bestuurslid bij de Ahmadiyya Muslim Jongerenorganisatie. Zijn moskee, de Mobarak Moskee in Benoordenhout, is de oudste van Nederland.

Quarantainecoaches

De stichter van de Ahmadiyya Muslim Gemeenschap, Mirza Ghulam Ahmad (1835-1908), zou door de profet

In de moskee maken studenten tientallen rozen en wenskaartjes gereed om bij Hagenaars in quarantaine te brengen.

Mohammed aangekondigd zijn als messias. De messiaanse opdracht om invulling te geven aan naastenliefde brengt de moskee aardig in praktijk. Akmal: 'We hebben breed de vraag

uitgezet wie en hoe we in de lockdown van dienst kunnen zijn. Met name stadsbewoners en organisaties buiten de geloofsgemeenschap hebben daar welwillend op gereageerd.' De moskee

als servicecentrum: vanuit het gebedshuis crossen jong en oud wekelijks door de stad om bij Hagenaars boodschappen en maaltijden af te leveren. Soms ook noodgeld. De moskee als geestelijke hulplijn: hier bellen 'quarantainecoaches', zoals premier Rutte ze noemt, met eenzame ouders of met nabestaanden van overledenen. Om hun een hart onder de riem te steken.

'Naar elkaar omzien lijkt me een morele burgerplicht', zegt Akmal op de vraag waarom de geloofsgemeenschap dit doet. 'Het is ook een geloofsopdracht, opkomen voor de Schepper en zijn schepping. Je moet ze allebei liefhebben.' Wat deze jonge moslimstudent betreft mogen christenen en moslims daarvoor wel wat meer met elkaar optrekken. Hij wil maar beklemtonen dat 'zijn' moslimgemeenschap daartoe bereid en te vertrouwen is: 'Onze deuren staan wagenwijd voor kerken open, we zijn transparant.' En terwijl de PVV de meningenmachine opwindt om Nederlanders tot manie aan te zetten – 'nee tegen islam, ja voor oer-Hollandse gezelligheid' – tweet Akmal maar dapper door: 'Als moslimjongeren zullen wij ons blijven inzetten tijdens de #lockdown. Wij kunnen helpen in Den Haag, Rotterdam, Almere, Schiedam, Nunspeet, Westervoort en Weert. "Voorwaar, gemak komt naast ongemak" (Koran 94:7).'

ROBERT REIJNS

VRIENDSCHAP IN LOCKDOWN

'Aan wie zou ik mijn leven toevertrouwen?'

Sjaak Bral: 'Mijn definitie van ware vriendschap is simpel maar solide: aan wie zou ik mijn leven toevertrouwen? Dat is echte vriendschap. Zulke vrienden zijn op de vingers van één hand te tellen. En dat is maar goed ook. Iets voor elkaar over hebben zonder iets terug te verwachten; dat is voor mij een kenmerk van vriendschap. Bijbels gezegd: barmhartigheid. Als je vertrouwen wordt geschonden is dat teleurstellend. Dan gaat het niet over te laat komen, maar wel over het nakomen van een afspraak. Een vriend is iemand die al je slechte eigenschappen kent, maar die er nog steeds voor je is. Liefde brengt een verdieping in een relatie die vriendschap niet snel geeft. Ik kan wel liefde voelen voor een vriendschap, maar niet voor de persoon zelf. Als vriendschap overgaat in liefde is het iets anders. Vriendschap veronderstelt, hoe intensief die ook kan zijn, een zekere distantie. Dat maakt het juist ook zo mooi en waardevol, op een geheel andere wijze dan de romantische liefde.'

CBS-rapport 'Religie in Nederland'

Waar zitten de gelovigen?

Eind vorig jaar verscheen het CBS-rapport *Religie in Nederland*. De religieuze betrokkenheid van Nederlanders is weer verder afgenomen, stellen de onderzoekers. Maar wat zeggen die cijfers precies?

Het aantal deelnemers aan een digitale kerkdienst, hier in de Bethlehemkerk, is volgens veel kerken groter dan het aantal kerkgangers voor de lockdown. Wie zijn deze kijkers?

Als heel Nederland aan het aftellen is, gaan ze bij het Centraal Bureau voor de Statistiek optellen. In het rapport *Religie in Nederland* maken ze de kerkelijke verlies-en-winstrekening op. Sinds jaar en dag staan de aandelen van de kerken daar niet hoog genoteerd. In het onderzoek over 2018/2019 blijkt dat nog slechts 45,9% van de bevolking (15 jaar en ouder) zich rekent tot een kerkelijk gezindte of levensbeschouwelijke groepering. Daarvan is 5% moslim, nu niet direct een percentage om van op tilt te slaan. Zo'n 40% geeft aan christelijk te zijn. Rond 1960 was dat ruim 80%. Ontkerkelijkheid die niet te keren bleek, noch door een 'beatmis', koffiebar of door vloeibare- of lege-kerk-concepten. Pastoraal werker Duncan Wielzen (van parochie De Vier Evangelisten) herkent deze ontwikkeling en voorziet dat nog vele kerkgebouwen afgestoten zullen worden. Maar deze tijd van corona dwingt ons om over andere vormen van vieren na te denken. Zeg

maar 'de kerk aan huis': zoals mensen er nu ook niet op uitgaan om inkopen te doen, maar online inkopen doen. De 'eucharistische beleving' kan ook via een beeldscherm. In de katholieke traditie kennen we de 'geestelijke communie'. Op mijn vraag of er straks nog wel priesters zullen zijn om de eucharistie of het avondmaal te vieren, vertelt hij dat de Rooms-Katholieke kerk in Suriname een 'priesterloze' eeuw gekend heeft. En de kerk heeft dat overleefd. 'Geen paniek, we zijn nu eenmaal een minderheidskerk.'

Samen in de minderheid

Priesterloos niet, maar met 20% van de bevolking, voor de Protestantse Kerk in Nederland 10% in de CBS-cijfers, zijn we minderheden geworden. Alle andere christelijke geloofsgroepen zijn klein in omvang: zo'n 4,5% rekent zich tot de verschillende gereformeerde kerkgenootschappen (inclusief de Hersteld Hervormde Kerk). De

overige procenten (5,5) omvatten een kleurrijk spectrum van pinkstergemeenten, baptisten, apostolischen, Jehova's getuigen en vrijzinnig hervormden. De onderzoekers geven zelf aan dat

'Geen paniek, we zijn nu eenmaal een minderheidskerk'

door de beperktheid van de onderzochte groep geen volledig zicht op deze laatste groepen is. 'Met grotere steekproeven zouden nog meer, zeer kleine, geloofsgroepen in beeld worden gebracht.' Maar 8,6% van de bevolking begeeft zich wekelijks naar een gebedsdienst. Katholieken scoren daarbij het laagst, iets hoger scoren moslims en van de protestanten bezoekt de helft regelmatig een gebedsdienst.

Iedere keer als de cijfers van *God in Nederland* gepubliceerd worden, klinkt de kritiek dat 'geloof' niet geteld of gemeten kan worden. 'Jezelf rekenen tot' of min of meer regelmatig naar de kerk gaan zegt zo weinig. En als mensen zeggen in 'God' te geloven, wat bedoelen ze daar dan mee? Boeiend is dat één op de tien katholieken aangeeft niet in God te geloven. Onder protestanten en moslims gelooft 2% niet in God. Maar dan is de vraag: in welke 'god' gelooft men niet? De 'Sinterklaasgod', de 'hemelse politieagent'? De theoloog Tomáš Halík wijst erop dat veel atheïsme dichter aan de Bijbel raakt dan zelfverzekerde getuigenissen. In dit CBS-onderzoek wordt betrokkenheid bij het geloof gemeten aan kerkbezoek en deelname aan kringen 'waar religieuze teksten bestudeerd worden'. De diaconale kant van het geloof blijft zo onderbelicht. Dat geldt voor vrijwilligers in de voedselbank, helpers in een hospice, schuldhulpmaatjes, en ga zo maar door. Geloof als dáád. Maar ook het ontvangen van gastvrijheid of hulp kan ervaren worden als godsgeschenk. Een soort 'eucharistische beleving', om met Duncan Wielzen te spreken. 'Ik zit op eten', (open maaltijd) zei een vrouw tegen de verslaggever die vroeg of ze bij de kerk hoorde. Daar beleefde ze kerk.

'De diaconale kant van het geloof blijft onderbelicht'

Zeker als je naar de diaconale kant van het geloof kijkt, gebeurt er veel in Den Haag. Op het niveau van parochies en wijkgemeenten en overkoepelend (Stek). Daarnaast heeft Stichting Mara het project Hub, een netwerk van internationale en migrantenkerken. Shirleni Blanken vertelde hoe, namens hen, voorlichting gegeven wordt over corona, gezondheid en financiële zaken. Ze helpen mensen die onwennig staan in onze cultuur om de extra stap te zetten die nodig is. Wat mij in het gesprek met Shirleni trof, was dat in de migrantenkerken veel behoefte is aan ontmoeting, ook buiten de kerkdiensten. Jongeren komen daar nog wel naar de diensten, maar willen elkaar daarnaast ontmoeten op sociale media, bij het samen sporten.

Ten slotte filosofeerde ik nog even met David Renkema, de voorzitter van de Protestantse Kerk van Den Haag. Zeker, kerksluiting en afkalving stemmen hem niet optimistisch. Maar in een online ontmoeting van de Bosbeskapel is daar dan ineens een echtpaar dat de zomermaanden op Lesbos vluchtelingen geholpen heeft. Hij had ze niet eerder in de kerk ontmoet, maar ze waren wel bij de mensen geweest die in de voorbeden steeds een plaats hadden. Ook was hij geïnspireerd door de pas uitgekomen biografie van Tomáš Halík. Onder het communisme tot geloof gekomen in de ondergrondse kerk, was hij van betekenis bij het werken aan een democratische samenleving. Minder kerken, minder mensen, maar het is kennelijk de uitdaging een verrassende kerk te worden.

ROB VAN ESSEN

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK (2020). RELIGIE IN NEDERLAND (BRON: CBS.NL/NL-NL/LONGREAD/STATISTISCHE-TRENDS/2020/RELIGIE-IN-NEDERLAND).

IN-DRUK

Op de meest psychedelische langspeelplaat van Boudewijn de Groot zingt hij over 'Tegenland'. De zanger laat oude kathedraal, met dode kardinalen in steen en brons en goud, achter zich. 'Ik trek mijn bonte jas met bellen aan, mijn schelpenhoed, mijn staf ter hand, zo wandel ik door Tegenland', zingt hij. Maar dat gaat niet zonder slag of stoot. In het refrein klinkt steeds: 'Zal ik blijven of verder gaan?' Dat was ook de vraag voor de leden van de protestantse geloofsgemeenschap Kerk in Laak. De laatste zondag van 2020 was ik in de Oase, waar Kerk in Laak de overgang naar 'Tegenland' in 2021 maakte. Los van de Marcuskerk, trekken ze een bonte jas met bellen aan. Ze willen gehoord blijven worden in Laak en Spoorwijk. Blijven en verstenen willen ze niet. Ze gaan verder: tegendraads, zoekend naar toekomst. Dit gebed, *Wakker het vuur aan*, bad ik op de grens van oud naar nieuw:

'Tussen het feest van Jezus' geboorte en de gedenkdag van de moord op onschuldige kinderen, komen wij met onze dank en onze aanvechtingen.

ZAL IK BLIJVEN OF VERDER GAAN?

Wij gedenken uw gemeente in deze wijk: haar voorgangers, ambtsdragers en talloze vrijwilligers, in deze Oase verenigd tot één huisgezin. Samengeraapt en gekomen uit de Oranjekerk en Laakkapel, Laakkerk en Andreaskerk. Steeds weer opbreken en opnieuw beginnen en niet opgeven.

Bondgenoten van iedereen die het visioen van een stad van vrede koestert: in de rooms-katholieke gemeenschap van Rijswijk, in Leven in Laak, het Alleencafé, in wijkcentrum Oase, Kariboe Bibi, in het Vadercentrum en de voedselbank, in de moskeeën en andere geloofsgemeenschappen.

We danken voor allen die zich in het onderwijs gaven en geven, zoals in De Horizon, De Ontmoeting en de Gerth van Wijksschool. Ook de bondgenoten van Mozaïek, De Wissel, de bibliotheek en het maatschappelijk werk. We mochten elkaar steeds opnieuw tot hand en voet zijn, oog en oor in de buurt. We zien vanmorgen om in verwondering maar ook met weemoed. We bidden voor wie een nieuwe weg inslaan: voor Jan Baronner en vrijwilligers die het werk van

de voedselbank voortzetten in het Vadercentrum. Voor de plaatsen van samenkomst in Moerwijk en Laak bidden wij, dat dwars door

alle corona-obstakels en het ongemak van het uiteengaan heen, uw genade en inspiratie ons niet zullen ontbreken. Voor alle voorgangers en ambtsdragers, vrijwilligers en voorbidders in deze hofstad, dat zij het visioen van vrede en recht niet zullen verliezen.

Wij dragen ook elkaar aan u op in deze ongewisse tijden, dat ons het vertrouwen geschonken mag worden uw goedheid te blijven delen. Ook waar ons minder nabijheid gegund is dan wij gewend zijn. Wij danken u voor alle tekenen van nabijheid in mantelzorg en belangeloze hulp.

Laat ons het nieuwe jaar ingaan met dankbaarheid voor ieder signaal van hoop, voor lieve mensen, voor de vrijheid die we samen delen. Dankbaarheid voor de kleuren en smaken van alledag, voor de klanken die ons raken en het licht dat doorbreekt als het duister lijkt. Behoed uw kerk, een kleine oase in een grote woestijn, een haard waar het vuur blijft aangewakkerd, ook al ervaren wij dat soms als niet meer dan een waakvlam.'

ROB VAN ESSEN

Tweede Kamerverkiezingen: de charismabonus

In vuur en vlam voor een politicus

De Tweede Kamerverkiezingen zijn in aantocht. Communicatie-experts zetten straks niet alleen een partijprogramma in het zonnetje, ze proberen ook het charisma van hun politieke leiders op te kloppen. Maar wat is charisma precies? Theoloog Tom Mikkers dook in het onderwerp en stelde de redactie deze vraag: 'Welke politicus zou zonder programma toch de verkiezingen winnen vanwege een onweerstaanbare aantrekkingskracht die de kiezer in vuur en vlam zet?'

Charisma is eigenlijk een theologisch woord. Het stamt af van het Griekse woord voor genade, 'charis', alhoewel dat ook met goedheid wordt vertaald. Zo vertelt Johannes in het begin van zijn Evangelie dat we de wet aan Mozes danken, maar dat Jezus ons 'charis' en waarheid gaf. De Duitse socioloog Max Weber gebruikte de term charisma om een vorm van invloed te benoemen die te maken heeft met iemands persoonlijkheid en uitstraling. Deze invloed doet zijn werk, zelfs als iemand niet over een officiële functie beschikt.

Aantrekkingskracht

Het democratisch ideaal, maar ook stemwijzers en kieskompassen doen ons geloven dat het bij verkiezingen om een rationeel inhoudelijk proces gaat. Partijen komen met programma's en standpunten, politici vertolken deze. Toch is stemmen geen verstandshuwelijk. Net als bij vriendschap of in de liefde laten we ons leiden door persoonlijke aantrekkingskracht, hoop en verwachting. Die projecteren we op een politicus. Als de droom over is en we ontdekken dat de

'Negatieve aspecten worden ontkend, positieve uitvergroot'

keizer in zijn hemd loopt, kan het loflied zomaar veranderen in een klaagzang. Charisma heeft dus te maken met de relatie tussen een leider en zijn volgelingen. Je zou het kunnen zien als een vorm van collectieve verliefdheid. Negatieve aspecten worden ontkend of weggeduwd, de positieve aspecten worden uitvergroot. Als we dit vertalen naar de verkiezingen, gaat het om de vraag welke politicus zoveel persoonlijkheid heeft dat we deze persoon zonder meer vertrouwen. Zonder dat we de kleine lettertjes lezen, krijgt hij of zij onze stem. Eigenlijk schakel je je verstand uit en laat je je niet leiden door de politieke inhoud maar door de persoonlijke verpakking.

Irrationeel

Onze democratie kan niet zonder charismatische persoonlijkheden en

het liefdesspel dat zij met hun aanhangers spelen. Wat was de SP geweest zonder Jan Marijnissen? Forum voor Democratie won in 2019 de Provinciale Statenverkiezingen dankzij Thierry Baudet, en ging een jaar later door zijn persoonlijke aanpak ook weer ten onder. Geert Wilders spint nog steeds garen bij zijn gele haren. Pim Fortuyn werd zelfs gekozen tot grootste Nederlander aller tijden, en liet Willem van Oranje en Willem Drees achter zich. De keuze voor Pim Fortuyn viel echter niet bij iedereen in goede aarde. Geen enkel charisma heeft een bereik van 360 graden.

De uitslag

Voor wie is de charismabonus? Wie kan rekenen op de voorliefde van zijn of haar kiezers bij de komende verkiezingen, zo vroeg ik aan de redactie van *Kerk in Den Haag*. Het gesprek hierover met de redactie bleek lastig. Probeer je eigen politieke overtuiging maar eens uit te schakelen. Onze eigen voorkeur loopt snel in de weg of we geven die liever niet prijs. Het is zo iets als uitleggen waarom iemand anders verliefd wordt op een persoon aan wie je zelf een hekel hebt. 'Wil je wel laten weten dat jouw uitslag niets zegt over onze politieke voorkeur?' Dan is er ook nog eens de fysieke

component: wie aantrekkelijk en vitaal is wint punten. Wie onzeker op zijn doel afloopt, verliest aanhang. Iemand kan ook door de mand vallen. Of de verliefdheid is gewoon over en je staat weer met beide benen op de grond.

Hieronder mijn top drie voor de charismabonus bij de komende verkiezingen. Hij is samengesteld op basis van eigen waarneming en na raadpleging van de redactie die hierover niet unaniem was. Eén voorbehoud: charisma is beweeglijk. Het kan ineens weer omslaan.

1 Mark Rutte – Onzekere pandemietijden maken van de VVD-leider die al jaren waakt over de BV Nederland een stabiele rots in de branding.

2 Wopke Hoekstra – Hij is groot van stuk, kalm en bedachtzaam en weet alles van geld. Het maakt hem tot charismamateriaal.

3 (gedeeld) Sigrid Kaag & Geert Wilders – Er zit weinig tussenin. Het is óf grote liefde óf stevige afkeer. Wie van één van hen houdt, ziet er een premier in. Anderen vrezen het ergste. Wie verliefd is op Geert ziet helemaal niks in Sigrid en omgekeerd.

TOM MIKKERS

VRIENDSCHAP IN LOCKDOWN

'Vriendschap is geen vervanging van een partner'

Martine: 'Zonder vriendschappen kan ik niet. Ze zijn voor mij minstens even belangrijk als mijn partner. Toen een vriendin met wie ik veel optrok na jaren een relatie kreeg, bleven wij samen wel af en toe op vakantie gaan. Dat is voor mij wezenlijk: dat vriendschap geen tijdelijke vervanging is van 'een partner', maar een eigen onvervangbare waarde heeft. Vriendschap is voor mij een vorm van liefde. De romantische liefde, waar seksualiteit bij komt kijken, is voor mij niet meer waard dan andere vormen van liefde. Ik hou ook van mijn vrienden. Als ze me nodig hebben, kunnen ze me dag en nacht bellen of opzoeken.'

VRIENDSCHAP IN LOCKDOWN

'We spreken dezelfde taal'

Hellen: 'De weinige vrienden die ik heb, heb ik overgehouden uit mijn middelbareschool- en studietijd, de meest pittige fase in mijn leven. Het is de tijd dat je je weg naar volwassenheid moet vinden. Voor mij is vriendschap elkaar regelmatig benaderen, lol en verdriet met elkaar delen. Het hoeft niet dagelijks, niet iedere week, maar wel meerdere malen per jaar. Met mijn vrienden heb ik het geloof als gemene deler. Het geloof heeft ons gevormd en verbonden. We kunnen misschien van mening verschillen, maar we spreken wel dezelfde taal. Ik ben heel blij met deze digitale tijd. Even snel van je laten horen en contact hebben. Heerlijk. Mijn grootste teleurstelling is, als iemand die ik erg graag mag nooit van zich laat horen. En als we elkaar wel weer een keer uitgebreid spreken, dat die persoon dan aan het eind zegt: "Heerlijk hè, zo'n vriendschap! Zoals we elkaar zo lang niet hebben gesproken en nu gewoon de draad weer kunnen oppakken." Dat is lief bedoeld, maar voor mij is dat geen vriend maar een lieve kennis. Liefde is vriendschap en vriendschap is liefde. Ik heb mijn vrienden lief en mijn hond is mijn maatje. Ook ben ik gek op mijn man; hij is mijn vriend, mijn liefde, mijn alles.'

Diensten en tijdstippen veranderen in coronatijd soms op het laatste moment. Ook moeten kerkgangers zich soms aanmelden voor een dienst. Raadpleeg vooraf de website van de kerk die u wilt bezoeken, ook als u op Aswoensdag naar een viering wilt. De sites staan op: kerkinderhaag.nl/adressen.

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Info: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 10.15u. en 12.45u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19 u. Zo. 9.30 u. en 13 u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 11 u.
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandenplein 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. za. 20 u. en zo. 10 u. om de week Spaans of Nederlands.
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. Di. 9 u. Zo. 10 u.
Parochie De Vier Evangelisten Info: rkparochiedevierevangelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10:30 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Za. 17 u. (even maanden). Zo. 10 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arskerkerk, Aaltje Noorderwierstr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. (oneven maanden). Zo. 10:30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u.
Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9:30 u.
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10:30 u.
English. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17:30 u.
Français. Stoepleaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. Zo. 10 u. eucharistie, zo 14/16u. vesper, wo 17/2 Aswoensdag 19.30
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredekerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10:30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10:30 u. met muziekcorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9:30 u. met zang en muziek. apgen.nl.
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10:30 u. stille samenkomst.

Het maandblad bij u in de buurt?
Wilt u dat dit blad iedere maand in uw buurtwinkel of bibliotheek komt te liggen? Neem dan contact op: info@kerkinderhaag.nl of 06 123 130 53.

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	7 februari	14 februari	21 februari	28 februari
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Christiaan Donner	ds Folly Hemrica 17/2 om 18u. Aswoe. ds Jannet van der Spek	ds Jannet van der Spek kringviering	ds Jannet van der Spek
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Olivier Elseman	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	
Christus Triumfatorkerk Julia v. Stolberglaan 154	10.00	naar DZK	ds Karlijn Kwint	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker
Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	dr Gieneke Sneller-Vrolijk	ds Joshi van Veen
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds F. Hemrica	X	ds Durkje Sikkema	ds E. de Pauw
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Jantine Veenhof	ds André Verweij	11u ds Jantine Veenhof	ds Evert Westerik
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	dr Herbert Wevers	ds Martine Nijveld	ds Martin Koster	ds David Schiethart
Maranathakerk 2e Sweelinkstr.156	10.30	ds Martine Nijveld	ds Axel Wicke	ds Olivier Elseman	ds Martine Nijveld
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Henk van Laren	ds Pieter Lugtigheid	ds Geertje Zomer	ds Greet van 't Slot
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds Leo de Leeuw	ds Martin Koster	ds H. Joziassie	ds Martin Koster, S&T
Abdijkerk WillemIII-str. 40	10.00	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Jan Eikelboom, S&T
Houthaghe Toon Dupuisstr. 10	10.00	ds P. Sanders	ds Fokke Fennema	J. de Haan	ds Wout Huizing
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	Renske Slot-de Haan	ds Marjan Zebregs	ds David Schiethart	ds Arja Hoogerbrugge, S&T
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00 17.00	ds Gerco Lock	Geerco Deij	ds J. Swieb	ds Gerco Lock
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds Barend Weegink	ds Jaap Quist	ds Barend Weegink	ds Dirk-Jan Thijs
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest	ds Radstake	M. van der Laan
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds D. Thijs, HA	ds F. van Velzen	ds P. Stam	ds C. van Alphen
De Toevlucht Laan v. Hoornwijck 140	10.00	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Carla Kuhler	ds Attie Minnema
De Leidraad Harriët Freezerhof 28	09.30	ds Maarten Hameete	ds Mario Boelen	ds Joke Sneep-Oorbeek	ds Ies de Jong
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen C. Westerink	ds W. Vermeulen ds Bert Karel Foppen	ds P. Veerman ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds T. Jacob
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Koen Holzapffel	ds Karl van Klaveren	ds Engelen Hulsman
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Marthe de Vries	ds Rienk Lanooy, HA	ds J. de Klerk	10.30 ds Marja Flipse cantate
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Hanneke Allewijn	ds Hanneke Allewijn	ds Marianne van der Meij-Steinstra	naar Lukaskerk
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Hartman Out, NL	pasteur Hartman Out Sainte-Cène	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out
Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	dr G. van de Kamp (met doventolk)	ds W. Schormans	ds Jan van der Wolf (met doventolk)	ds B. Plaisier

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	7 februari	14 februari	21 februari	28 februari
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	Pfrin Margit Gill	Pfr Thomas Vesterling	Pred Ulrich Thöle	Predin Dagmar Opper
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Marijn Vermet	ds Anneke van der Zijpp	ds Marijn Vermet	*
Ev. Broedergem. Hernhutters Chasséstr. 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	Jongerdienst
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	We zijn twaalf Aline Barnhoorn, Leo van Driel	X	Vasten Juut Meijer en Hans Opschoor	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	14.00	br Johannes Linandi	br Nico van Splunter	ds Stanley Tjahjadi	br Johannes Linandi
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Prediker	X	Compassie
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds Sigrid Coenradie	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstr. 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	Sanneke van Rij	ds Arnout Francke	ds Jasper Klapwijk

Symbolen: 🎵 met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; 🗳️ voorganger met preekconsent; ✝️ kerkelijk werker; ⚡️ proponent (ds i.o.); 🏠 missionair pionier

Meer op kerkinderhaag.nl

Lees verder op de website. Deze maand onder andere:
 • **Nieuws.** De meest actuele Haagse en Scheveningse ontwikkelingen op het gebied van kerk, spiritualiteit, politiek en cultuur.
 • **Interviews.** Haagse gelovigen vertellen hoe ze de veertigdagentijd doorbrengen, welke inspiratie ze putten uit verschillende religieuze tradities. Daarnaast levensverhalen over 'hoop in een woestijntijd'.
 • **Agenda.** Actuele informatie over online-lezingen, concerten en liturgische activiteiten.
 • **Muziek.** Martijn Breeman zingt het lied 'Uit het nieuws' (zie p. 8)

Up to date blijven? Meld je aan voor de Nieuwsbrief: kerkinderhaag.nl/nieuwsbrief.

advertenties

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der **Helm & Schols**
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
 INFO@ENGELNENSPOR.NL - WWW.ENGELNENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUYNS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Firma A. H. Kerkhof & Zon
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
 • levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:
 • Ad Patres Frederik Hendriklaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
 • diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
 • bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familie traditie

Tips voor de veertigdagentijd

De veertigdagentijd is voor veel christenen een periode van bezinning in de weken voor Pasen. Een eeuwenoude traditie om innerlijk te komen tot dat wat wezenlijk is. Hagenaars hebben *Kerk in Den Haag* creatieve tips gegeven om deze tijd zinnig door te komen. Die staan hier. Voor meer tips tussen Aswoensdag (17 februari) en Stille Zaterdag (3 april): zie kerkinderhaag.nl. Deel je eigen tip op Twitter met @KerkDenHaag.

In de katholieke traditie wordt deze periode de vastentijd genoemd, naar de opdracht om je te onthouden van gedrag dat daarvan afleidt. In de verhalentradities van joden, christenen en moslims verwijst het getal 40 naar een tijd van voorbereiding en verwachting, boetedoening en zuivering

Kom in actie voor een ander

1. Janneke: 'Ik doe al tien jaar aan omgekeerd vasten: veertig dagen spaar ik elke dag een boodschap op voor de voedselbank. Ook heb ik een keer iedere dag een bemoedigend kaartje bij onbekende zieken of eenzamen in de bus gedaan.'

2. Help kinderen van de basisschool met hun online-lessen en schoolwerk. In de Kinderwinkel in Moerwijk is de vraag naar vrijwillige juffen en meesters groot. Het thuisonderwijs leidt bij veel leerlingen tot 'leerachterstanden'. Het leren gaat moeilijker doordat er minder professionele begeleiding is en meer afleiding (concentratieproblemen) thuis. De Kinderwinkel (Van Baerlestraat 113-115), een initiatief van kerkenorganisatie Stek, is hard op zoek naar vrijwilligers. Contact via Monique Djizani: mdjizani@stekdenhaag.nl.

Zorg voor jezelf

1. Sanne: 'Dit jaar probeer ik het weer: veertig dagen weg van Facebook en Twitter. Dat zal lastiger zijn omdat ik in lockdown al zo weinig mensen spreek. Toch heb ik de behoefte om orde te scheppen in de chaos op mijn werk en in mijn relatie. Dingen op een rijtje zetten lukt me alleen als ik de nodige afzondering opzoek.'

2. Mikel: 'Veel mensen werken zich voor anderen een slag in de rondte en belanden uiteindelijk met een burn-out in bed. Dat deed ik ook, ik was mezelf niet meer, maar een soort slaafje. Daarom heb ik mezelf in de veertigdagentijd bewust elke dag verwend. Gaf ik mezelf geen cadeau, dan stond ik wel stil bij wat ik al had, in materiele en immateriële zin, en dat schreef ik dan op. Het heeft me kracht en blijdschap gegeven. Nu kan ik er weer 400 dagen tegenaan.'

Dompel je onder in de traditie

1. Ontvang elke ochtend in de veertigdagentijd per mail een gedicht, gebed of foto, en op woensdag een gefilmd avondgebed. Een initiatief van de Duinzichtkerk. Info bij Ad van Nieuwpoort: info@duinzichtkerk.nl.

2. Bij de Christus Triumfatorkerk (Bezuidenhout) kun je je opgeven voor het krijgen of maken van een 'liturgisch paaspakketje'. Daarmee vierden kerkgangers vorig jaar in stijl de Goede Week. Predikant Jaap van den Akker: 'In het pakketje zat voor Witte Donderdag een flesje druivensap en een matse, voor Goede Vrijdag een houten kruisje, voor de Paaswake kon je een waxinelichtje

branden en op paasmorgen een bloembol in de grond steken.' Er zat ook een gedetailleerd uitgewerkt liturgieboekje bij, met uitleg over de symbolische waarde van deze ingrediënten en bijbehorende rituelen. Info bij Jaap van den Akker: predikant@ctkerk.nl.

3. Bestel een gratis veertigdagentijdskalender; schrijf paasgroeten aan gevangenen; zie protestantsekerk.nl/thema/pasen.

Stap uit je comfortzone

Marcel: 'Regel een ontmoeting (op gepaste afstand) met een persoon waar je niets mee hebt. Je wordt dan gedwongen om bekende sociale, relationele patronen te verlaten.'

Axel: 'Durf elke dag iets aan waar je eigenlijk bang voor bent, of waar je een enorme hekel aan hebt. Plan dat van tevoren.'

Sterk jezelf in de natuur

Frouckje: 'We leven in een tijd waarin we alsmar meer willen. Is het werkelijk zo erg om dingen te laten, of zit daar juist groei in? In de natuur leidt snoeien juist tot meer groei en een sterkere weerstand, bijvoorbeeld van bomen. In de Bijbel worden goede mensen regelmatig met bomen vergeleken, zoals in Psalm 1: "Een boom, geplant aan stromend water. Op tijd draagt hij vrucht, zijn bladeren verdorren niet. Alles wat hij doet komt tot bloei." Bomen

inspireren!' Kijk voor meditatieve tekeningen en teksten over bomen op kerkinderhaag.nl/bomen.

Film en boek voor de ziel

1. Sjaak tipt *Corpus Christi* (2019), een waargebeurde dramafilm. Daniel is twintig en delinquent. Hij wil priester worden, maar maakt geen kans vanwege zijn strafblad. Tijdens zijn werkverlof belandt hij in een lokale kapel. Daar wordt hij per ongeluk voor priester aangezien, die men in dat dorp nodig heeft. Hij betreedt er de kansel en ontdekt zijn charisma. Hij helpt de dorpelingen en worstelt heimelijk met demonen en eigen angsten, die hij uiteindelijk overwint.' Youtube.nl, € 4. Marcel tipt *Into great silence* (2005) een documentaire over de meditatieve leefwijze van de monniken in Grande Chartreuse, een geïsoleerd klooster in de Franse Alpen. Youtube.nl, gratis.

2. Lees het boek *Met vertrouwen het jaar door* (2021). De auteur Benoît Standaert, benedictijner monnik, moedigt ons aan met vertrouwen te blijven leven, ook in het tweede jaar van de pandemie. Leef nieuw, leef opnieuw en ontdek dat ons meer geschenken wordt dan we beseffen.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Februari 2021, jaargang 24, nr. 233

Uitgave van de Protestantse Kerk Den Haag, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl.
Tel. 06 123 130 53

hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Wekke (tekstredactie), Robert Reijns (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Shari van den Hout, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jan van der Wolf.

Vormgeving:
Pieter van Schouwenburg

Druk: Opmeer Drukkerij bv
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 123 130 53 (Robert Reijns)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

VERSE THEOLOGIE IK KAN NIET WACHTEN, MAAR...

Is geduld nog wel een schone zaak? Of is het meer iets voor sloebers... Wachten is voor de armen, schreef Robert Levine in *The Geography of Time* (1997).

'De bevoorrechte klasse is bijna immuun voor wachten... de rij is het langst voor mensen zonder middelen.' Wie geld heeft, kan kiezen voor *priority boarding* op zijn vlieg- en bootreis. Wie voor een *premium pass* betaalt, hoeft in het pretpark niet meer in de rij te staan voor de achtbaan. Er is een appje dat 'NoWait' heet en je waarschuwt zodra er een tafeltje vrij is in je geselecteerde restaurant, zodat je ter plekke niet hoeft te wachten. Komt er ooit nog een snelkassa waar je tegen betaling voorrang krijgt?

Shakespeare dacht er in *Othello* het zijne van: 'How poor are they that have not patience', oftewel: 'Hoe arm zijn zij die geen geduld hebben.' Maar hij komt uit een andere tijd. Geduld is geen schone zaak meer, maar een overbodige deugd in een planbaar leven. Zou dat de crisis waarin we nu verkeren verzaagd hebben? Ons geduld wordt immers op de proef gesteld. Talloze keren heb ik gedacht: met Kerstmis zullen we toch wel... Met Pasen zullen we toch wel... Deze zomer zullen we toch wel... En meestal viel het tegen, moesten plannen worden bijgesteld, de wijze van denken aangepast, niet zelden met frisse tegenzin.

Zou ons collectieve ongeduld ook van invloed zijn op het gebrek aan gevoel voor het mysterie? De Tsjechische priester en theoloog Tomáš

Halík schreef er zijn boek *Geduld met God* (2007) over. Hij herkent zich in de afwezigheid van God, een realiteit voor veel mensen: 'Gods zwijgen en het gevoel dat God heel ver weg is, drukken ook op mij.' Daarin voelt hij zich verwant met de atheïsten. Gelovigen delen met hen dezelfde ervaring.

Maar, zegt Halík over zichzelf, er is ook een verschil tussen hen en mij. Atheïsten ervaren niet alleen de afwezigheid van God, de verborgenheid van zijn gelaat, maar zij willen die ook graag verklaren. Met als conclusie: God bestaat niet, God is dood.

Kun je geen andere houding aannemen? Halík komt uit bij het begrip 'geduld'. Atheïsten maar ook veel gelovigen van meer fundamentalistische

snit, hebben gemeen dat ze snel klaar zijn met het mysterie dat we God noemen. Hij is voor hen ofwel altijd en overal, ofwel niet. Einde discussie. De priester zegt: zij hebben geen geduld. Zij kunnen niet plaatsnemen in de wachtkamer waar de ziel zich oefent in geduld, totdat de Eeuwige zelf zich weer presenteert. Dat heeft een mens niet zelf in de hand.

We hebben niet alles in de hand: misschien dat we die wetenschap kunnen bijdragen aan deze tijd. Het zou geen kwaad kunnen, en een crisis als deze hebben we daar heus niet voor nodig. Ik kan niet wachten op de prik, maar oefen mij in geduld, die schone zaak.

RIENK LANOXY,
PREDIKANT KLOOSTERKERK

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN.
OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS:
KERKINDENHAAG.NL

Uit het nieuws

We zitten dagelijks te kijken naar die Amerikaanse soap: een president die niet wil wijken, en daarbij gaat hij over lijken: democratie in uitverkoop.

Gehersenspoelde idioten veroveren het Capitool. Er wordt gevochten en geschoten, de rechtsstaat wordt omver gestoten ter ere van een halve zool.

Ik kijk ernaar, maar denk intussen: hoe gaat het met de Belarussen?

We horen niets meer van de vrouwen die vochten tegen het regiem. Kun je ze daar nog steeds aanschouwen terwijl ze demonstraties houden? Of smoorde men die in de kiem?

De vrouwen die zo vreedzaam streden met zang en dans en met muziek. Het lijkt alweer zo lang geleden. Of doen ze nog wat ze toen deden? En hebben zij dan nog publiek?

Wij lijken ze te zijn vergeten; het Nieuws wil niets meer van ze weten.

Wij kijken liever naar de gekken die vechten vóór een dictatuur, die wel de aandacht blijven trekken; de witte lakens, rooie nekken en dat oranje schertsfiguur.

De Belarussen in het nieuws

In Belarus, oftewel Wit-Rusland, is het sinds de presidentsverkiezingen van oktober 2020 onrustig. Honderden burgers houden dagelijks protestmarsen tegen de alleenheerschappij van president Loekasjenko, die door verkiezingsfraude vanaf 1994 de scepter zwaait. De protesten worden bloedig onderdrukt. *Kerk in Den Haag* vroeg aan twee van de ongeveer 1500 Belarussen in Nederland, wat hun opvattingen zijn over de berichtgeving van dit conflict door Nederlandse media. De een zei: 'Wilt u mij in de problemen brengen? Ik wil graag nog eens mijn familie opzoeken.' De ander: 'Ik kan niet namens alle Wit-Russen spreken, dus aan mijn mening heeft u niets.'

Marinus van den Berg over zijn boek 'Ode aan de eenzaamheid'

'Uren zat ik daar in het licht'

Marinus van den Berg: 'Ik dacht: ik ben hier alleen én ook weer niet. Ik had toen de ervaring dat ik gezien werd.'

Is eenzaamheid niet alleen een last maar ook een mogelijkheid? Pastor Marinus van den Berg stelt deze vraag aan de orde in zijn nieuwste boek *Ode aan de eenzaamheid*. Tom Mikkers sprak hierover met hem in het NPO Radio 1-programma 'Dit is de Zondag' en vond zijn kijk op eenzaamheid een verademing. Voor *Kerk in Den Haag* vervolgden ze hun gesprek.

Wat was de aanleiding voor je boek?
'De laatste jaren bemerkte ik bij mezelf steeds vaker een groeiende irritatie. Zo was in mijn stad Rotterdam een speciale pop-up-winkel rond dit thema. Hugo de Jonge – toen nog wethouder – kwam langs om aandacht te vragen voor de strijd tegen eenzaamheid. Ik dacht: wat gebeurt hier nu precies? De wethouder vulde de hele ruimte. Het ging niet om aandacht voor eenzaamheid, maar om aandacht voor Hugo de Jonge. Ik wil de toenmalige wethouder beslist niet afvalen, maar ik vond dat echt een typisch Rotterdamse doenerige benadering van eenzaamheid, met een klef sausje. Later zat ik aan tafel in een tv-programma bij Jacobine Geel. Daar werden allerlei initiatieven tegen eenzaamheid besproken. Het waren geen slechte acties, maar er was geen enkele reflectie op de betekenis van eenzaamheid. Ik wil eenzaamheid wel degelijk serieus nemen. In Rotterdam was een dode vrouw gevonden die maanden in haar huis had gelegen. Dat was een schandvlek voor de stad. Daar ging het vaker over dan over eenzaamheid; dat de stad nooit meer zo iets mocht meemaken. Dan denk ik: waar gaat het nu echt over? Over de eenzaamheid van de vrouw die is gestorven of over de eer van de stad?'

Wat beoog je met jouw ode aan de eenzaamheid?
'Ongewenste, of noem het ongemakkelijke eenzaamheid, kan zich op persoonlijk niveau ook ontwikkelen tot een leermoment.'

Heb je dat zelf ervaren?
'Ja. Ik maakte een keer een reis door Frankrijk.

Ik was eerst bij vrienden geweest en daarna reisde ik alleen naar Vézelay, waar ik die enorme basiliek bezocht. Daar zat ik dan, alleen in de kerk. De werking van het licht is prachtig in die kerk. Uren zat ik daar in het licht. Ik dacht: ik ben hier alleen én ook weer niet. Ik had toen de ervaring dat ik gezien werd.'

Wat leerde je?
'Dat kijken genoeg is. Kijken en gezien worden. Ik leer dan om mezelf niet als zielig persoon weg te zetten. "Ik was" in die kerk met dat licht, en ik ondervond vreugde. Eenzaamheid is iets heel persoonlijks. Laatst sprak ik een vrouw die door alles rond corona zo verdrietig was. "Iedereen geeft mij maar adviezen." Ik zei: "Ik ga bij u in de bunker zitten." Later zei ze me: "U heeft me toen wat licht gebracht."'

'Er mist reflectie op de betekenis van eenzaamheid'

Welk advies geef je de lezers van je boek?
'Ik wil de lezer meegeven om naar zijn of haar pijn te kijken. Dat is vaak moeilijk. We zoeken vooral afleiding. Vandaag zag ik in Rotterdam bij het Luxor-theater de poster met opschrift: "We gaan weer pieken". Dat zegt iets over onze tijd. We worden niet naar binnen geleid. Er is een andere poster die ik regelmatig zie: "Elke dag is een feest". Dat is niet zo.'

Wat zou u tegen demissionair minister Hugo de Jonge – de initiator van de landelijke campagne 'Een tegen eenzaamheid' willen zeggen?

'De overheid moet vooraf beter nadenken over de grote besluiten die eenzaamheid bevorderen in plaats van eenzaamheid achteraf bestrijden. De val van het kabinet rond de toeslagenaffaire laat dat ook zien. Er is een relatie tussen eenzaamheid en onfatsoenlijke armoede.'

TOM MIKKERS

MARINUS VAN DEN BERG (2020). ODE AAN DE EENZAAMHEID. UTRECHT: TEN HAVE.

Hagenaars reageren

Bert de Moor, regelmatige bezoeker van het Aandachtscentrum (centrum): 'Ik ben het eens met Van den Berg dat het de overheid en andere organisaties niet lukt om eenzaamheid goed te bestrijden. Schrijnend zijn de vergeten mensen die lang dood thuisliggen. Zijn voorbeeld van de vrouw in de bunker vind ik treffend. Maar ook al zit je niet in een isoleercel, dan nog kun je eenzaamheid ervaren. De positieve kant van het op jezelf zijn, is de ruimte om je zelf te herontdekken.'

Louise den Hoed, kerkwerker bij pioniersplek LichtDelen (Loosduinen): 'Als pionier en coach ontmoet ik veel jonge gezinnen die zich eenzaam voelen, buitengesloten door de overheid. Jonge ouders in de schuldsanering, die geen financiële steun van familie of vrienden mogen ontvangen. Mensen die, vanwege rare regels, geen eten mogen afhalen bij de voedselbank. Ze voelen zich in de kou gezet, eenzaam.'

VRIENDSCHAP IN LOCKDOWN

'Pure, liefdevolle vriendschap is een spirituele ontmoeting'

Mahesvari Autar: 'Wanneer ik denk aan verliefdheid en vriendschap, vind ik het hindoe-epos *Mahabharata* heel inspirerend, met name de mythe over Krishna en Draupadi. Krishna is een goddelijke manifestatie en Draupadi is de geschiedenisboeken ingegaan als de vrouw die getrouwd was met vijf mannen. Deze mannen stamden af van een koninklijke familie en worden liefkozend de onoverwinnelijke gebroeders Pandava genoemd. Ook al waren Draupadi en Krishna beiden getrouwd, toch hielden ze zielsveel van elkaar. Ze waren beste vrienden! Er komt in Draupadi's leven een moment van immense pijn en verdriet, deels veroorzaakt door haar echtgenoten. Krishna was toen haar enige redding. Hij ondersteunde haar emotioneel en nam haar in bescherming toen ze er helemaal alleen voor stond. Draupadi werd door niemand gehoord of erkend, maar het was Krishna die haar aanmoedigde en kracht gaf, zodat zij haar verloren vrijheid vurig terug kon claimen. Dit voorbeeld laat zien dat er geen verschil bestaat tussen liefde en vriendschap. Pure, liefdevolle vriendschap ontstijgt elke vorm van fysieke aantrekkingskracht en is een spirituele ontmoeting tussen twee zielsverwanten.'